

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observationes in Cap. XXIII. De Conciliis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Uxor Dotem & Donationem amittit, & de iis, in quibus Dotem recuperat, & Donationem lucratur. Canones his in *Regulis* laudati, desumpti sunt ex Legibus Civilibus, & ad eas confirmandas conditi fuere. *Reg. IX.* quæ dicit, Judicem Ecclesiasticum de restitutione Dotis cognoscere posse, & Canon ibi laudatus, exolvere; Judex Secularis jus suum recuperavit. Principes, qui hunc Casum Ecclesiæ dimiserant, expedire duxerunt; ut sui Judices de eo cognoscerent. Duæ novissimæ, quæ respiciunt Donationem propter Nuptias, Jus Civile respiciunt.

OBSERVATIONES in CAP. XXI. de Secundis NUPTIIS.

Secundæ NUPTIÆ contrahi possunt, vel antè prioris Matrimonii dissolutionem, vel post: quod non accidit, nisi per mortem alterius Conjugis, si Matrimonium sit consummatum; vel Professionem Religiosam, si nondum sit consummatum. Autor plures admittit casus dissolutionis; quæ in re procul dubio fallitur. II notabuntur, postquam monuerimus, secundum Matrimonium, post dissolutionem primi, validum semper fuisse; idemque obtinere, quoad alia subsequencia: Interdictum autem à quibusdam Canonibus latum, nusquam fuisse, nisi Impedimentum prohibitivum, quod ex multis retrò Sæculis fuit sublatum. Quoad alia Impedimenta prohibitiva, quæ vigent, quoad prius Matrimonium, ea locum habent ergà posterius, sicut omnia Impedimenta dirimentia, quæ etiamnum vigent. Nullum est, quoad Capita hæc, discrimen inter prius & posterius: unicum superest, videlicet, quod non benedicatur posterius; quod restringendum est ad Benedictionem accidentalem, nempe eam, quæ sequitur Conjunctionem Conjugalem, quam operantur & pariunt, juxta opinionem probabiliorum, consensus Partium, & verba Ministri.

Hi sunt errores Autoris, seu veri seu speciosi, qui sunt in Exceptione II. *Quest. II.* Primus, est in Secunda Replicatione: dicit, Sponsam, non Uxorem, dimissam, rursus nubere posse. Si per, *Sponsam*, intelligat *Conjugem*, ut intelligunt *Canones* 32. 33. 34. *CAU. XXVII. Quest. II.* ubi agitur de casu, quo Conjug *Titii* rapta fuit à *Mævio*, qui eam cognovit; Canones dicunt, eam rursus nubere posse, si à marito dimittatur: quod restringendum est ad Casum mortis mariti. Restrictio adjecta id insinuat; nempe, si Raptoris sceleri non consentit. Idem est de prohibitione Raptori facta uxorem ducendi, quæ est sequela Pœnitentiæ publicæ, cui Raptus erat obnoxius.

Secundus Error, est in Secunda Replicatione: dicit, Incestum ab altero Conjugum cum aliis Cognatâ commissum solvere Matrimonium, quoad innoxiam Partem. *Can. 23. CAU. XXXII. Quest. VII.* laudatus, ad id probandum, exponi debet sicut præcedentes.

Tertius, est in Quinta Replicatione: dicit, Maritum, qui Uxorem, ob sterilitatem, dimittit, aliam ducere posse. Canon prior, quem laudat, nempe *Can. 18. ibid.* non loquitur de casu Sterilitatis, sed de casu Impotentia Matrimonium subsequenti; & à plerisque erroneus creditur. Canon *Si quis cum, 24. Quest. laudatæ*, loquitur de casu Incesti, sicut 24. supra expositus. *Canon 2. Requisivisti, CAU. XXXII. Quest. I.* respicit Impotentiam antecedentem.

Quartus, est in Sexta Replicatione: dicit, eum in cuius vitam alter machinatus est, secundum Matrimonium inire posse. Canon laudatus loquitur de casu, quo superstes est Machinator, cui Matrimonium subsequens mortem læsi conjugis interdictum erat, propter Pœnitentiam publicam, cui subiacebat.

Quintus, est in Decima: dicit, quod, si metuatur, ne maritus uxorem adulteram occidat, licentia aliam ducendi ipsi concedenda est. Canon laudatus 9. *CAU. XXXIII. Quest. II.* contrarium dicit. *VIGELIUS* idèò deceptus est, quod *S. AUGUSTINUS*, Autor Canonis, advertens, Adulterium esse crimen minus homicidio,

dicat; virum, qui ad alterutrum propensus est, minus malè acturum, uxorem aliam ducendo, quam occidendo; ut libertatem consequatur. *Si facturus est, quod non licet, jam faciat Adulterium, & non Homicidium.* Qualificatio Adulterii, quam *S. Doctor* his Nuptiis tribuit, perspicue ostendit, eum ipsas illicitas duxisse; Idem probat sermo præcedens, nempe, *Vir uxorem adulteram occidere nequit, nec aliam ducere, quamdiu hæc vivit*: si autem occidat, ut deinceps aliam ducat, pervenit ad id, quod illicitum est, per rem, quæ etiam illicita est.

Sextus error, est in Replicatione Exceptionis IV. ubi sine restrictione dicit, uxorem Subdiaconi, qui ab Ordinis sui functionibus abstinere maluit, quam à Matrimonio; rursus nubere posse, illo mortuo: porro, id verum non fuit, nisi quoad Subdiaconos Siculos, qui duxerant Uxores, antequam Celibatus Subdiaconorum in illa Regione institueretur: itaque casum particularem in Regulam transfert.

Impedimentum, de quo in hac Exceptione agitur, erat merè prohibitivum, & proveniebat ex Voto Continentiæ; cui adstringebatur mulier, quæ consentiebat, maritum suum accipere Ordines Sacros. Idem est de iis, de quibus loquuntur Exceptiones V. & VI. nempe Conjugis, qui occiderat, aut machinatus erat in vitam alterius; & ejus, qui puellam rapuerat: hæc Impedimenta proveniebant ex Pœnitentiâ publicâ, cui obnoxia erant crimina hæc, & dispensationem patiebantur in periculo incontinentiæ.

Pleraque eorum, quæ hic dicta sunt, ad Impedimentum vinculi pertinent; quapropter Autor ea melius collocavisset in *CAP. XIII. & XIV.* ubi consultò agitur de Impedimentis Matrimonii.

OBSERVATIONES in CAP. XXII. de CONCUBINIS.

REGULA, quam Autor proponit principio, Concubinatum esse Societatem licitam, expositione indiget: Nam, si verbum accipiat in significatione ordinariâ, nempe, pro contubernio duarum Personarum, quæ vivunt quasi Maritus & Uxor sine vinculo Matrimonii; Concubinatus semper illicitus est: ex adverso, si, per hoc verbum, intelligat Matrimonium non solemne, vulgò dictum *Matrimonium Conscientiæ*, verum est, hunc Concubinatum esse licitum, modo palam habeatur pro Matrimonio non solemnem. Differt à Matrimonio solemnem, in eo quod fiat sine Conventionibus Matrimonialibus; Uxor nomen suum retinet; non fruatur honoribus Mariti; agit & contrahit nomine suo; nullum habet jus in Bona Mariti, neque in acquisitiones, quæ, stante hoc contubernio, fiunt; Liberi nec suis Parentibus, nec Majoribus succedunt.

Autor laudat Canones, qui loquuntur de hac specie Concubinatus, eamque approbant. Laudat quoque eos, qui eum Clericis interdiciunt, quia Matrimonium non solemne, non satis honorabile est, respectivè ad illorum statum.

OBSERVATIONES in CAP. XXIII. de CONCILIIIS.

Argumentum hoc hic malè collocatur: sedes germana ipsius erat *Caput I.* hujus *Libri*, ubi agitur de Fide & Doctrinâ Christianâ; ad Concilia enim pertinet Decisio eorum, quæ ad utramque pertinent, & illorum Definitiones, sunt pars rerum, quæ credi ac doceri debent. Argumentum malè cum præcedentibus connectitur, dicendo, quod, enumeratis juribus Personarum, Rerum & Actionum, æquum est agere de Conciliis, quæ ista constituunt; hanc enim ob causam, illud referre debuisset ad finem Operis; neque enim minus ordinant materiam *Libri V.* quam *Quatuor* præcedentium: hæc ratio nihilomagi convenit Visitationi, quam Conciliis immediate subjicit, & cui eam accomodat. Sed excusat eum, quod Concilia & Visitatio sint Actus Ecclesiastici, & *Librum IV.* destinavit, ad illos Actus explicandos.

Caput in *Quæstiones VII.* dividitur. In nullâ fit sermo de variis Conciliorum speciebus; de rebus ipsis communibus, aut peculiaribus; de superioritate Conciliorum Generalium in alia omnia; de appellatione à Conciliis Inferioribus ad Superiora. Capitula Monachorum, & Synodus Diocesana, hic inter Concilia collocantur: credibile est, hoc nasci ex eo, quòd Autor utatur verbo *Concilium*, prout significat Conventum Ecclesiasticum, & juxtâ hanc ideam, promiscuè differit de quâlibet specie ejusmodi Conventus, applicando omnibus id, quod paucis convenit. Afferentur exempla in notis specialibus in unamquamque *Quæstionem*. Loquitur de Origine verborum *Concilium*, & *Synodus*, in *Quæst. I.* quæ ipsi præbuit occasionem confundendi Concilia cum cæteris Comitibus Ecclesiasticis, nec attendit eminentiam Conciliorum eis affectavisse nomen commune omnibus Conventibus Ecclesiasticis. *Can. 1. DIST. XV.* quem laudat, hanc conjecturam suppeditat.

Quæst. II. respicit Tempus, & numerum Conciliorum, quæ celebranda sunt

Duæ priores *Regule* loquuntur de Conciliis Provincialibus. *Prima* jubet, illa quotannis haberi: *Secunda*, bis quolibet anno. *Tertia* loquitur de Capitulis Abbatum, & jubet, illa unoquoque triennio cogi. *Quarta*, omnibus Conciliis applicat Textum, qui de his Capitulis loquitur, & dicit, illa certo dierum continuorum numero perseverare debere.

Quinta omnibus Conciliis applicat id, quod Concilium *Nicænum*, Concilium *Antiochenum*, & *Canones Apostolorum*, de Conciliis Provincialibus dixerunt, illa celebranda esse tempore, quod præstituerunt.

Quod dicitur in *Quæst. III.* in quâ quaritur, per quos Concilia celebrari debeant, respicit solum Capitula Abbatum & Priorum, quamvis in Corpore Jutis occurrant multi Textus, qui loquuntur de Prælatibus, ad quos pertinet convocatio verorum Conciliorum.

Secus est de *Quæst. IV.* respiciente eos, qui ad Concilium vocandi sunt. Hic sunt *Regula VIII.* quarum *aliæ* loquuntur de Synodis Diocesanis, & dicunt, omnes Sacerdotes ad eas convocari debere, idem esse quoad Monachos, qui Plebem regimini suo subjectam habent, secus autem, quoad alios, qui dispensantur; denique, omnes, qui se læsos arbitrantur, habere jus ad illas eundi, sicut ad Concilia *Reg. I. IV. V. VIII. aliæ* loquuntur de Capitulis Monachorum vid. *finem Reg. V.* dicentis, Abbates vocari ad Concilium Abbatum & Religiosorum. *Reg. II. III. V. VI. VII.* loquuntur de Conciliis, sive Particularibus, sive Generalibus: dicunt, Suffraganeos, & Capitula Cathedralium convocanda esse ad Concilia Provincialia, Abbates quoque vocari debere, cum justa extat causa; cum habent Privilegium, ut primus illorum immediate post Episcopos sedeant, vel cum habent Plebem sibi commissam: Hæreticos ab iis excludi; Imperatores iis interesse non debere, nisi Concilium Generale fit.

Observare juvat, omnes Personas, quæ Conciliis interesse possunt, ad ea non convocari; sed eas tantum, quæ vocem habent: cæteros vocari posse, vel ad protegendum Concilium, ut Princeps & Magistratus: vel, ut audiantur & judicentur, quales sunt, qui de aliquo gravamine conqueruntur; vel, ut erudiantur, ut Hæretici, aliive qui difficultates proponere volunt: Imperatores non interfuisse Conciliis, nisi, cum illa convocaverant, vel ex eorum jussu coacta fuerant; denique, Concilia, Synodos Diocesanas, & Capitula Religiosorum, hic confundi.

Reg. II. & III. Quæst. IV. circa Antecedentia Conciliorum, rectius collocata fuissent sub *Quæst. III.* quippè quæ loquatur de autoritate, per quam Concilia convocari debent.

Reg. II. est erronea: dicit, solum Pontificem Concilia convocare posse, sive Generalia, sive Particularia; nisi id fiat ad tollendos abusus, aut corrigendas Personas, vel ad promulgandum id, quod in aliis Conciliis sancitum est; ut ostensum est in *REGULIS circa Concilia.*

Reg. III. adversatur *Secundæ*: nam dicit, neminem convocare posse Concilia Provincialia sine autoritate Metropolitanæ. Textus laudatus in *Prima* loquitur de Conciliis Provincialibus, antè quorum celebrationem Argumenta præparanda sunt, conficiendi Catalogi abusu tollendorum, difficultatum discutiendarum, controversiarum dirimendarum, contentionum sopiendarum.

Reg. IV. respicit Capitula Regularium; & ordinat apparatus seu suppellectilem Prælatorum: hic iterum Capitula cum Conciliis confunduntur.

Idem cernere est in *Quæst. VI.* de Adjunctis Conciliorum. Hujus *Regule XIII.* laudant solummodò Textus, qui de Argumento singularum loquuntur; nempe: de electione Præsidentium; quod pertinet solum ad Capitula Regularium: de ordine cæterorum; quod reliquis Conventibus convenit: de jurejurando Synodali; quod præstari debet in Synodo Diocesana ab omnibus Testibus Synodalibus. Textus laudatus, è spuria *Decretali* desumptus est, quem tamen usus comprobavit: de propositione rerum reformandarum, aut definiendarum, aliarumve, quibus providere opus est; circa quod nihil est, quod fieri non possit in quovis Ecclesiastico Conventu.

Sequitur Inquisitio culparum Præsidentium; hoc respicit Capitula Regularium; reconciliatio Episcoporum; hoc pertinet ad Concilia: Electio Visitatorum; hoc ad Capitula Regularium: assignatio loci, in quo sequens Concilium teneri debeat; hoc etiam ad Capitula pertinere potest, cum in eodem loco non coeunt semper: Rationes investigandæ, quibus impediatur, ne Episcopi Ecclesiæ noceant: Mensa, & expensæ communes: munuscula accipiendæ & danda: meditatio & sollicitudo Patrum: tria hæc respiciunt omnes Conventus Ecclesiasticos, & maxime Comitum Monachorum.

Quod diximus de *Regulis Quæst. VI.* extenditur ad *Quæst. VII.* de Consecrariis Conciliorum, quæ citant solum Textus Argumento suo respondentes: videlicet, pœnis eorum, qui Conciliis interesse negligunt, vel ea quotannis celebrare: promulgatione Statutorum, quæ in eis conduntur: observatione ipsorum: pœnia Infractorum, relatione ad Pontificem, eorum, quæ in Conciliis componi nequeunt. Quod legitur in *Regula III.* de publicatione Die Paschæ in Concilio, à multis sæculis exolevit. Eadem *Regula* omnibus Conventibus Ecclesiasticis accommodari queunt.

OBSERVATIONES in CAP. XXIV. de VISITATIONIBUS.

Dividitur in *Quæstiones VII.* Sex Priores valdè imperfectæ sunt: eas supplere potest *Septima*.

Loquendo in *Prima*, de causis Visitationis, unius duntaxat mentionem facit, nempe suspitionis Hæreticos: porro multæ sunt Visitationis causæ.

Tres Regule Quæst. II. nihil aliud docent, nisi, omnes Visitationi subjacere; Clericum & Populum Episcopali: Suffraganeos, Archiepiscopali; quæ perfici debet in Diocesi Metropolitanâ, antequam cætera Diœceses visitentur. Monachos omittit inter eos, qui visitari possunt; & Canonicos Regulares, qui medium inter Clericos & Monachos tenent.

Quod dicit, jus Visitationis impræscriptibile esse, non est verum quoad Patriarchas, Primate, Metropolitanos ergâ districtum generalem uniuscujusque ipsorum, quem visitare desiderunt. *Tertia*, loquens de iis, qui visitandi jus habent, solos Archiepiscopos commemorat: longè plures tamen Prælati jus habent visitandi; scilicet, Pontifex, ejus Legati, Patriarchæ, Primate, Episcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, seu Decani Rurales, Abbates, Priores Conventuales.

Quod dicit in *Quæst. IV.* committi posse Visitationem, non est generaliter verum; nam v. gr. Visitatores Ordinum Religiosorum, Archidiaconi, Archipresbyteri, visitare debent per se ipsos. Episcopi non possunt Exemptos visitare, nisi per seipsos, saltem in quibusdam Casibus,

Reg.